

Sensorveiledning

Eksamensoppgave til ECON1210 Høst 08

Tone Ognedal

I veiledningen under henvises det til oppgaver studentene har hatt. Disse finnes på emnesiden til kurset: <http://www.uio.no/studier/emner/sv/oekonomi/ECON1210/h08/>
Husk at kravet til matematikk i ECON1210 ikke er mer enn det som er opptaksgrunnlaget til bachelor. De fleste studentene kan ikke noe om optimering, så analysen blir stort sett gjennomført ved figurbetraktninger.

Oppgave 1

Spørsmål (a)-(d) er godt dekket både i pensumboka, i forelesninger og i seminaroppgave 7.

(a) Hva menes med eksterne virkninger? Gi noen eksempler på positive og negative eksterne virkninger.

Eksternaliteter er forklart i S&W s. 252-254 og også i kap.18 om Environmental Economics

(b) Eksterne virkninger kan skape problemer for økonomisk effektivitet. Under hvilke forutsetninger blir slike problemer løst uten offentlig inngrep?

Coase teoremet diskutert i S&W kap.18, "Property right responses" s.407-410. Har også snakket om det på forelesning. Noen vil nok bare gi stikkordene "eiendomsrettigheter" og "ingen transaksjonskostnader". En god besvarelse bør også forklare hvorfor problemet kan løses uten offentlige inngrep dersom disse forutsetningene er oppfylt.

Produksjonen av en vare leder til miljøskadelige utslipp.

(c) Forklar ved hjelp av en figur hvorfor markedet uten offentlig inngrep gir høyere produksjon av denne varen enn det som er samfunnsøkonomisk optimalt.

S&W kap. 18 s.405-407. Kandidaten bør kunne forklare hvorfor det kan være forskjell på privatøkonomiske og samfunnsøkonomiske marginalkostnader når vi har eksterne virkninger, og vise hvordan dette leder til at samfunnsøkonomisk optimal produksjon er lavere enn den et marked uten inngrep vil gi. En måte å begrunne at markedet produserer for mye er at i markedslivevekt uten inngrep er samfunnsøkonomisk marginalkostnader høyere enn marginal betalingsvillighet. En god besvarelse vil også angi taper ved at det produseres for mye på figuren. (Jeg syns imidlertid ikke det er nødvendig å tegne inn samfunnsøkonomisk overskudd i de to situasjonene. Det holder å vise differansen, dvs. tapet).

(d) Forklar ved hjelp av en figur hvordan myndighetene ved hjelp av en avgift kan oppnå samfunnsøkonomisk optimal produksjon av den omtalte varen, og vis hva virkningene av en slik avgift blir for produsenter og konsumenter.

Korreksjon ved å legge på avgift har vært grundig gjennomgått men oppfattes som vanskelig stoff på dette nivået.

(e) Omsettelige utslippkvoter brukes for å redusere internasjonale CO₂ forurensninger.

Forklar hva som er fordelene med omsettelige kvoter i forhold til ikke-omsettelige kvoter.

Omsettelige kvoter er kort diskutert i S&W, side 413, men denne delen får ikke fram poenger med at det leder til minimering av totale renskekostnader. Poenget er gjennomgått på forelesning og et nesten identisk spørsmål er gitt på seminaroppgave 7 (sp.mål 4A). Det er allikevel krevende stoff på dette nivået og det er svært bra hvis kandidaten klarer å forklare hvordan man ved å bruke omsettelige kvoter kan redusere renskekostnadene.

Oppgave 2

- (a) Forklar, og vis grafisk, hvordan vi utleder etterspørselen etter arbeidskraft for den enkelte bedrift og for markedet.

Etterspørsel etter arbeidskraft i den enkelte bedrift er gjennomgått på forelesningene og det er forklart i S&W.s182-184. S&W argumenterer for synkende grenseproduktivitet (marginal product of labour = MPL) og for at optimal sysselsetting er gitt ved $pMPL=w$. Kurven for gjennomsnittlig inntekt per arbeider tegnes ikke i S&W, men jeg har vist sammenhengen mellom MPL og gjennomsnittsproduktivitet på forelesningen. Dermed vi de beste studentene også kunne vise hva som er den høyeste lønna som gir positiv etterspørsel etter arbeidskraft.

- (b) Hva er forutsetningene for fullkommen konkurranse i et arbeidsmarked?

Homogen arbeidskraft, homogene jobber, ingen transaksjonskostnader. Dvs. alle arbeidere er like, jobbene er like og det koster ikke noe å bytte jobb eller å bytte ut arbeidstakere.

- (c) Hva blir virkningene i arbeidsmarkedet av skatt på lønn? Vis hvordan virkningene varierer med helningen på tilbudskurven. Forklar hvorfor skatt på lønn leder til ineffektivitet i markedet.

Forklart eksplisitt i S&W. kap.17, figur 17.4. også gjennomgått i seminaroppgave og på forelesning. Det har generelt vært lagt mye vekt på virkninger av skatter og avgifter. Kandidaten bør kunne vise hvordan en skatt skifter tilbudskurven opp, og virkningen av dette på bruttolønn, nettolønn og sysselsetting. Dette spørsmålet bør betraktes som krevende: Hvordan virkningen på kvanta og priser varierer med helningen på kurvene er gjennomgått for stykkavgift/subsidium i et marked, men ikke spesielt for arbeidsmarkedet. Ineffektivitet kan forklares på ulike måter. En bør ha med at lønna leder til et gap mellom marginalinntekt av arbeidskraft (bedriften betalingsvillighet på marginen) og marginalkostnad (reservasjonslønn) for arbeidstakerne, dvs. hvilken lønn (netto) de er villige til å jobbe for på marginen. Dette innebærer at det blir for lav sysselsetting i markedet. Det er fint hvis kandidaten også kan vise effektivitetstapet ved skatt på figuren. (Jeg syns ikke det er nødvendig å tegne inn samfunnsøkonomisk overskudd i de to situasjonene. Det holder å vise differansen, dvs. tapet).

Jeg syns ikke det skal trekkes nevneverdig om kandidaten velger å bruke en stykkskatt, spesielt siden oppgaven ikke presiserer hva slags skatt man skal se på.

- (d) Hva kan forklare forskjeller i timelønn mellom arbeidstakere? Forklar spesielt hvilke faktorer som kan skape forhandlingsmakt i arbeidsmarkedet og hvordan forhandlingsmakt kan lede til ulik timelønn for likt arbeid.

Skriftlig pensum: E. Barth: "Inntektsforskjeller og lønnsdannelse" i A. Rødseth og C. Riis(eds), 1998, Markeder, Ressurser og fordeling, Ad Notam Gyldendal, Oslo - K

Forklart på forelesning, liknende spørsmål i seminaroppgave 10, lite forelesningsnotat på nett. Det forventes ingen formell analyse, men at man klarer å presentere en argumentrekke med utgangspunkt i artikkelen av Barth.

Første spørsmål: Fint om dette knyttes til brudd på forutsetningene for arbeidsmarked med fullkommen konkurranse. Forskjeller i timelønn kan skyldes at arbeiderne har ulik produktivitet, for eksempel pga utdanning, eller at jobbene er ulike, for eksempel kan de ha ulik belastning og risiko. Kostnader ved å bytte jobb og kostnader ved å bytte ut arbeidstakere kan gi forhandlingsmakt, som i sin tur kan gi ulik lønn for likt arbeid.

Arbeidstakere får forhandlingsmakt ved at det er kostbart for bedriften å bytte dem ut (i alle fall på kort sikt). Artikkelen av Barth diskuterer hvilke faktorer som gir forhandlingsmakt til de ansatte: At arbeidsgiver rammes hardt av en konflikt er en av de viktigste. En bedrift som går godt (høy inntekt per arbeider) vil tape mer på en konflikt, alt annet likt, enn en bedrift med lav inntekt per arbeider. Dermed kan ansatte i bedrifter som går godt forhandle seg til en høyere lønn enn de i dårlige bedrifter – for samme arbeid.

Minimumskrav (E): Minner om at det overordnede krav til karakteren E er ”En prestasjon som tilfredsstiller minimumskravene for å bli godkjent. Kandidaten viser noe kjennskap til og forståelse av de samfunnsøkonomiske teorier, begrepsapparat og analysemetoder som er gjennomgått i kurset. Kunnskapen benyttes ikke til selvstendig drøfting og analyse.”